

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
2017

**LEWENSORIËTERING
GEMEENSKAPLIKE TAAK VIR ASSESSERING
DEEL A**

Leierskap en Demokrasie: Die komplekse mag van die 21ste eeu

INLEIDING

Daar word dikwels gesê dat die beginsels van goeie leierskap tydloos is. Maar wanneer ons na die mense luister wat vandag se grootste organisasies bestuur, hoor ons met toenemende gereeldheid hoe anders alles voel as net 'n paar jaar gelede. Die uitdaging is hoe om effektief te lei in ons hoogs interafhanklike wêreld waarin min seker is, die tempo vinniger en die dinamiek baie meer kompleks.

Terselfdertyd was die rol van die individu nog nooit belangriker nie. Die Internet oor die algemeen en sosiale media in die besonder het elkeen van ons toegang gegee tot kennis en 'n gehoor. Ons eis respek en individuele outonomie, en ons kan tegnologie gebruik om "doelgemaak" by ons lewe te pas. Ons stem kan gehoor word. Ons ondersoek meer en is minder geneig om beheer oor te gee. Die gebruik van sosialemedia-platforms het die vermoë om tradisionele magsdinamiek te verander.

Ons sien wêreldwyd voorbeelde van die verwerping van die "heersende bestel", wat 'n gebrek aan vertroue in gevestigde leierskapstrukture verteenwoordig. Hierdie verskynsel staan bekend as "populisme"*. Die Britse politikus, Nigel Farage onderstreep dit deur te sê hy "het 'n diep wantroue in institusionele mag. Ware mag vandag berus in 'n groot mate al meer op persoonlikhede, nie formele titels nie. Wat dit lewendig hou, is die charisma van diegene wat dit besit [en] hul vermoë om die massas te herenig". [Aangepas uit: <<http://time.com/time-person-of-the-year-populism>> Besoek: 6 Desember 2016]

Dit is dus belangrik vir elkeen van ons om 'n baie goeie begrip van mag te ontwikkel – ons eie mag en hoe ons dit gebruik, en dit wat ander mense mag of beheer oor ons gee. Dit is net so belangrik vir ons om duidelik te wees oor ons eie waardes en ons etiese verhouding met mag.

* **populisme:** Populisme is 'n politieke styl van optrede wat 'n groot vervreemde element van die bevolking mobiliseer teen 'n regering wat gesien word as een wat beheer word deur 'n geslote elite wat uit voeling is en in sy eie belang optree. Die onderliggende ideologie van die Populiste kan links, regs of in die middel wees.

[Aangepas uit: <<https://en.wikipedia.org/wiki/Populism>> Besoek: 6 Desember 2016]

VRAAG 1**MY LEWE: Die mag van sosiale identiteit**

geslag), terwyl ander identiteite geïnternaliseer is en nie altyd maklik om te sien nie (dinge soos 'n gestremdheid, sosioëkonomiese status of opvoedingspeil).

Of ons nou daarvan bewus is of nie, elkeen van ons besit 'n element van mag en het die geleentheid om leierskap te toon in elkeen van ons alledaagse interaksies. Ouderdom, geslag, godsdienstige of spirituele affiliasie, seksuele oriëntasie, ras, etnisiteit en sosioëkonomiese status is alles identiteite. Sommige identiteite is dinge wat mense maklik kan sien (dinge soos ras of veronderstelde

[Aangepas uit: <<http://www.chicagotribune.com/bluesky/hub/ct-buffer-break-filter-bubble-and-gain-perspectives-bsi-hub-20160428-story.html>>]

- Hoe identifiseer jy jouself?
- Wat is die belangrikste deel van jou identiteit?
- Is daar een deel van jou identiteit wat uitstaan bo die res, of verander jou identiteit na gelang van die omgewing waarin jy jou bevind?

Deel van begrip van ons identiteit beteken begrip van hoe ons in 'n breër sosiale konteks inpas of nie inpas nie. Dit beteken ook bewustheid van die feit dat sommige groepe meer sosiale, politieke en ekonomiese mag as ander besit. Baie van ons identiteit word sosiaal gekonstrueer en is geleer deur blootstelling aan ons gesin, vriende, organisasies, die regering, ens. Die media speel ook 'n prominente rol om betekenis te skep, ons waardes te vorm en te definieer wie ons is. Hierdie waardes is kragtig, want hulle kan die manier vorm waarop ons die wêreld om ons beskou, verstaan en daarmee in wisselwerking tree.

[Aangepas uit: <<http://www.criticalmediaproject.org/about/key-concepts>>]

Aktiwiteit 1.1

1. Hier is 'n lys van 'n paar bekende identiteite:

- Tiener
- Ouer
- Onderwyser
- Studenteleier
- Politikus

Vir elkeen van hierdie identiteite:

- Beskryf wat jy dink die identiteit is.
- Definieer die mag wat die identiteit besit.
- Probeer dink aan 'n kwesbaarheid van die identiteit.

2. Ons almal identifiseer gewoonlik onself as 'n nasionaliteit of as deel van 'n land. Identifiseer jouself op hierdie manier, byvoorbeeld: Ek is 'n Suid-Afrikaner. Beskryf nou wat dit vir jou beteken (**twee** sinne).

3. Noem die **vyf** belangrikste aspekte van jou eie identiteit, jou nasionaliteit uitgesluit.
4. Plaas op een reël hierdie aspekte van jou identiteit volgens hoe jy hulle aanslaan, van die **belangrikste** tot die **onbelangrikste**.
5. Besin oor die **twee** aspekte van jou identiteit wat jy as die **belangrikste** beskou.
 - In watter mate is hierdie aspekte van jou identiteit bemagtigend of belemmerend?
 - Wat het die ontwikkeling van hierdie aspekte van jou identiteit beïnvloed? Dink aan hoe digitale en gedrukte media hierdie aspekte van jou identiteit beïnvloed het.

Aktiwiteit 1.2

MENING: Pretoria Girls High-protes is so belangrik

'n Mens sou dink dat na jare van onafhanklikheid van koloniale regering, swart bewussyn en feministiese bewegings die kans op die gebeure wat by Pretoria Girls High ontvou het skraal tot nul sou wees.

Maar te oordeel na vanjaar se rassistiese uitbarstings wat 'n opskudding op sosiale media veroorsaak het, was die jong meisies by Pretoria Girls High se aandrang daarop om hul hare natuurlik te dra te verwagte. En selfs al was daar 'n verwagting van hierdie gebeure, sal dit steeds nie hierdie deurslaggewende oomblik in die Suid-Afrikaanse geskiedenis verskoon nie.

Die jong leerders van Pretoria Girls High het die strate van Pretoria ingevaar om te betoog vir hul reg om hul hare natuurlik te dra en om rassisme by Pretoria Girls High te beëindig na bewerings dat hulle beveel is om hul "slordige" natuurlike hare reguit te maak en om op te hou om enigiets anders as Engels by die skool te praat.

[Aangepas uit: <<http://connect.citizen.co.za/opinion/74388/opinion-why-stopracismatpretoriagirlshigh-is-so-important>>]

"Sy het my beveel om myself reg te maak asof ek stukkend was," het 'n leerder vir Gauteng se LUR vir onderwys, Panyaza Lesufi, gesê.

[Aangepas uit: <mg.co.za/article/2006-08-29-pretoria-girls-high-school-pupil-i-was-instructed-to-fix-myself-as-if-i-was-broken>]

1. Waarom is leerders beveel om net Engels by die skool te praat? Hoe hou dit met mag verband (by onderwysers en leerders) of met 'n gebrek aan mag (by onderwysers en leerders)?
2. Wat dink jy is die redes vir die konflik wat ontstaan het oor hoe die meisies toegelaat is om hul hare te dra?
3. Wat het die opvoeders 'n gevoel van mag oor leerders gegee?
4. Hoe het die leerders hierdie mag uitgedaag en hul eie mag uitgeoefen?
5. Kan jy aan ander maniere dink waarop skole kan onderhandel oor die inagneming van veelvuldige identiteite en hoe mag gebruik word?

Aktiwiteit 1.3

Waarom ek moet uitkom

Geena Rocero is 'n model en transgenderkampvegter in New York City. In haar 2014-TedTalk het Rocero die eerste keer in die openbaar erken dat sy transgender is. "Ek wil my bes doen om ander te help om hul waarheid sonder skaamte en vrees te leef." Die gehoor het haar aankondiging toegejuig; sy het 'n oorverdowende staande ovasie ontvang en haar praatjie het daarna 2 miljoen aanlyn besigtigings gegenereer.

KYK HIER DAARNA:

<https://www.ted.com/talks/geena_rocero_why_i_must_come_out>

'n Kragtige gedig oor hoe dit voel om transgender te wees

Lee Mokobe is 'n Suid-Afrikaanse slamdigter en medestigter van Vocal Revolutionaries. In sy Ted Talk gee Mokobe 'n sielsontblotende beskrywing van hoe dit voel om transgender te wees in 'n hoogs geslagsgebaseerde kultuur.

KYK HIER DAARNA:

<https://www.ted.com/talks/lee_mokobe_a_powerful_poem_about_what_it_feels_like_to_be_transgender>

Video 1 (Geena Rocero):

Verwys na die transkripsie in Bylaag 1, "Waarom ek moet uitkom".

1. Beskryf die verskil tussen die houding teenoor transgenderisme in die Filippyne en die VSA, en hoe dit Geena se gevoel van bemagtiging beïnvloed het.
2. Geena verklaar "diegene wat die moed het om weg te breek van beperkings wat hulle opgelê word, word beskou as 'n bedreiging vir die status quo". Wie lê hierdie beperkings op en waarom?
3. Voor haar Ted Talk het niemand in Geena se professionele en sosiale kringe haar geskiedenis geken nie. Waarom dink jy was sy so angstig oor haar "groot openbaring"?
4. Geena beskryf die ontvangs van haar Kaliforniese bestuurslisensie as 'n kragtige oomblik. Waarom het dit so baie vir haar beteken?
5. Besin oor waarom die selfmoordsyfer vir transgender tieners nege keer hoër is as dié vir tieners wat hulle vereenselwig met die geslag wat hulle by geboorte ontvang het.
6. Bespreek die magteloosheid wat transgender tieners ervaar en hoe jy kan probeer om hieraan aandag te gee.

Video 2 (Lee Mokobe):

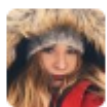
Verwys na die transkripsie in Bylaag 2, "n Kragtige gedig oor hoe dit voel om transgender te wees".

1. Noem vier elemente van Mokobe se identiteit wat jy uit die gedig kan bepaal.
2. Bespreek die impak van hierdie oorvleuelende identiteite op sy gevoel van mag.
3. Mokobe vra om herstel te word. Wat sê dit vir ons van die manier waarop hy geleer is om homself te beskou?
4. Bespreek waarom jy dink daar was 'n verandering in reaksies op sy aantrekkery soos 'n seun toe hy grootgeword het?
5. Wat is die betekenis van die name Mya Hall, Leelah Alcorn, Blake Brockington?

Aktiwiteit 1.4

Voorreg kan gedefinieer word as 'n stel voordele of die voordeel wat mense ontvang wat in 'n spesifieke groep inpas. Omdat voorreg inherent is, is ons dikwels onbewus van die voorregte van ons eie situasie. Dit is beslis makliker om die onderdrukking wat jy persoonlik ervaar op te merk as die voorregte wat jy geniet, omdat mishandeling waarskynlik 'n groter indruk op jou sal maak as om regverdig behandel te word. Voorreg lei daartoe dat sekere groepe mense magteloos voel met betrekking tot ander.

"#checkyourprivilege" het 'n aanlyn uitdrukking geword wat hoofsaaklik deur bloggers oor sosiale geregtigheid gebruik word om ander daaraan te herinner dat die lewe waarin hulle gebore is spesifieke voorregte meebring wat nie op alle situasies van toepassing is nie. Die frase stel ook voor dat wanneer 'n ander persoon se nood oorweeg word, 'n mens jou eie inherente voorregte moet erken en opsy moet skuif in 'n poging om 'n beter begrip van die ander persoon se situasie te verkry.

Molly Rose @Molly_Pavilonis · 13 Dec 2016

My pa het nou net gekla omdat daar te veel kos in die yskas is ...

[#checkyourprivilege](#)

1

3

Clurr @xtheredberetx · 20 Sep 2012

In **afrikaans**-klas terwyl ons oor trekarbeiders op plase praat. "waarom kry hulle nie net beter werk nie?" [#ignorant suburbankids](#) [#checkyourprivilege](#)

Nadia @nadiaiona · 15 Aug 2016

Op moltrein gehoor. Deftige wit ou: 'Hulle het in sommige dele van Suid-Amerika nie een woord **Engels** gepraat nie. Dit was aaklig'. [#checkyourprivilege](#)

Anon Red Pill @ShabnamPalesaMo · 16 Oct 2016

. Feit dat daar mense is wat op byna elke plek bedel, moet jou nie pla nie. Armoede moet jou pla. [#CheckYourPrivilege](#) [#South Africa](#)

IAM @IAM587 · 29 Mar 2016

[#Educate](#) jousef en [#checkyourprivilege](#). Suid-Afrika het nog 'n lang pad om by die [#RainbowNation](#) uit te kom. Lees: tinyurl.com/gn3xcmy

2

1

Robert Littleton @RobDLittleton · 16 Dec 2016

Om te vra om diskriminasie teen vroue te beëindig is nie diskriminerend teen mans nie ...

[@PhilipDaviesMP](#) [#CheckYourPrivilege](#) [#IstanbulConvention](#)

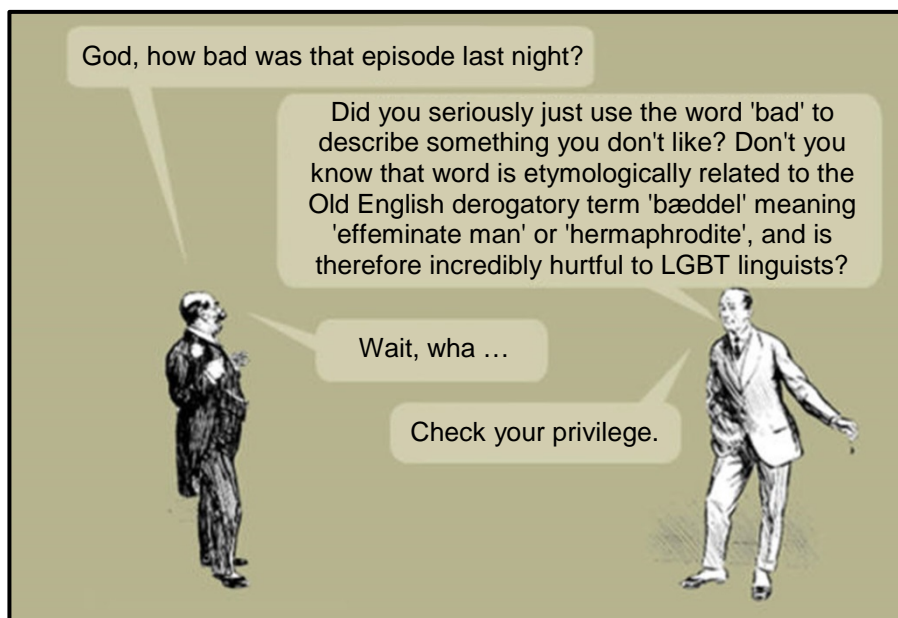
Johnny C @uze_becky_stan · Jan 2

Om die wet te oortree wanneer jy wit is, is net soos 'n Little Rascals-episode. Seuns sal maar seuns bly ... [#checkyourprivilege](#)

1. Skep **drie** van jou eie twiets onder die hutsmerker hierbo wat voortspruit uit 'n paar van jou alledaagse ervarings.

Namate die aanlyn gewildheid van die gebruik van #checkyourprivilege toegeneem het, het dit onder baie kritiek deurgeloop en die spottende kommentaar en meme's het begin verskyn. Voorbeeld hieronder:

[Aangepas uit: <<http://knowyourmeme.com/memes/check-your-privilege>>]

2. Waarom dink jy het #checkyourprivilege onder soveel kritiek deurgeloop?
3. Waarom is dit makliker om, wanneer 'n stelling jou ongemaklik laat voel, dit met humor te hanteer eerder as om betekenisvol by die stelling betrokke te raak?
4. Bespreek ander situasies waar humor gebruik is om ander magteloos te laat.

GEMEENSKAPLIKE TAAK VIR ASSESSERING TAAK A: DEEL I (VERPLIGTEND)**VRAAG 2****MY LAND: Demokrasie en leierskap**

Die Suid-Afrikaanse Grondwet is in eenvoudige taal geskryf wat ook geslagsneutraal is. Maar dalk is die merkwaardigste aspek van die Suid-Afrikaanse Grondwet dat dit ten doel het om die samelewing te verander en te reageer op ons geskiedenis van ongelykheid en onderdrukking. Dit word dikwels beskryf as een van die mees gevorderde en progressiewe grondwette in die wêreld. Die inleiding erken spesifiek die ongeregthede van Suid-Afrika se geskiedenis, eer diegene wat vir vryheid gewerk het en het ten doel om die verdeeldhede van die verlede te heel. Die Grondwet bevat sosiale regte en 'n substantiewe begrip van gelykheid, deelnemende regering, multikulturalisme en historiese selfbewussyn. Die sosioëkonomiese regte sluit die reg op gesondheidsorg, voedsel en behuising in, onderhewig aan die beskikbare hulpbronne van die Staat. Die inhoud van die Grondwet is in 'n groot mate beïnvloed deur beide openbare insette en die diep betrokkenheid van die burgerlike samelewing by die onderhandelingsproses. Die Grondwet probeer ook die voortgesette betrokkenheid van die publiek en die burgerlike samelewing by regering op verskillende maniere beskerm.

[Aangepas uit: Jagwanth, S. "Democracy, Civil Society and the South African Constitution: Some challenges", MOST Discussion Paper 65, UNESCO 2003]

Jy het jou kruisie getrek – nou kan jy jou sê sê

Toe die finale Grondwet opgestel is, was een van die belangrikste redes vir die sukses van die proses die Grondwetgewende Vergadering se veldtog vir openbare bewustheid en opvoeding. Hierdie veldtog was daarop gemik om die publiek op te voed oor grondwetlikheid en basiese regte, sowel as om die sienings van die publiek oor die inhoud van die nuwe Grondwet te verkry. Verskeie strategieë is gedurende hierdie veldtog gebruik.

[<<http://ryanhassebrook.files.wordpress.com/2008/10/south-africa1.jpg>>]

Duisende openbare vergaderings wat byna elke stad en dorpie in Suid-Afrika ingesluit het, is gehou, beide om mense op te voed en hulle die geleentheid te bied om terugvoer te gee en voorleggings te doen oor die inhoud van die nuwe Grondwet. Hierdie vergaderings is wyd geadverteer, veral deur televisie en die radio. Deelnemende werkwinkels is in oorleg met die burgerlike samelewing georganiseer. Lede van die Grondwetgewende Vergadering het omvattend aan hierdie veldtog deelgeneem en die land deur gereis – na townships, informele nedersettings, plattelandse dorpie, kerk, skole, ens. – om die publiek oor die grondwetkryfproses te raadpleeg. Die media is ook omvattend gebruik – meer as 10 miljoen mense per week het oor die radio na die Grondwetgewende Vergadering se program in een van die amptelike tale geluister en 'n geraamde 160 000 mense het elke twee weke 'n kopie ontvang van die nuusbrief *Constitutional Talk* wat ook in die 11 amptelike tale gepubliseer is.

Hierbenewens is 'n Internetwerf ook bekend gestel wat inligting verskaf het oor die grondwetskryfproses. 'n Praatlyn oor die grondwet is ingestel om mense in staat te stel om voorleggings oor die telefoon te doen. Sektorale openbare vergaderings is gehou met ongeveer 200 organisasies wat 'n aantal uiteenlopende belangegroepe verteenwoordig het. 'n Onafhanklike opname het bevind dat ongeveer 73% van volwasse Suid-Afrikaners deur die veldtog bereik is. Die Grondwetgewende Vergadering self het die taak gehad om voorleggings van die publiek – met inbegrip van instellings van die burgerlike samelewing, gewone individue en politieke partye – te versamel en te oorweeg. Lede van die publiek kon in hul eie taal voorleggings doen en ongeveer 2.5 miljoen skriftelike voorleggings is gedoen. In die bestek van 'n paar kort jare het Suid-Afrikaners hul kruisie getrek deur in ongekende getalle in die eerste demokratiese verkiesing in 1994 te stem, kort daarna gevolg deur seggenskap in die inhoud van die nuwe Grondwet in getalle wat eweneens ongekend was. Cyril Ramaphosa, die voorsitter van die Grondwetgewende Vergadering, het dit soos volg opgesom:

"... uiteindelik moet die opstel van die Grondwet nie die terrein van die 490 lede van hierdie Vergadering wees nie. Dit moet die Grondwet wees wat [die mense] voel hulle besit, 'n Grondwet wat hulle ken en voel aan hulle behoort. Ons moet dus 'n Grondwet opstel wat ten volle wettig sal wees, 'n Grondwet wat die aspirasies van ons mense sal verteenwoordig."

[Aangepas uit: Jagwanth, S. "Democracy, Civil Society and the South African Constitution: Some challenges", MOST Discussion Paper 65, UNESCO 2003]

Aktiwiteit 2.1 (Verpligtend – Skriftelike taak)

1. Verduidelik die betekenis van die titel van hierdie uittreksel. (1)
2. Identifiseer uit die teks **drie** strategieë wat die Grondwetgewende Vergadering gebruik het om te verseker dat alle Suid-Afrikaners die geleentheid het om ingesluit te wees in die proses. (3)
3. Suid-Afrika is 'n "grondwetlike demokrasie". Wat verstaan jy onder hierdie term? (2)
4. Waarom dink jy was daar so 'n intense verbintenis daartoe om te verseker dat alle Suid-Afrikaners ingesluit voel in die skryf van die land se grondwet? Gee **twee** redes. (2)

Ten spyte van die massiewe openbare opvoedingsveldtog wat gedurende 1996 uitgevoer is, het onlangse studies ook hoë vlakke van onkunde oor die werk van die Parlement, die beleidvormingsproses en menseregte-instellings aan die lig gebring. Vlakke van kennis of onkunde oor die Grondwet hou direk verband met lae vlakke van deelname. Daar is ook 'n verband tussen vlakke van kennis en sosioëkonomiese status. In 'n nasionale opname wat in Augustus 2000 gedoen is, kon slegs 'n derde van die respondente 'n antwoord verskaf oor die doel van die Handves van Regte. 36% van diegene wat ondervra is, het gesê dat hulle nog nooit van die Handves van Regte gehoor het nie. Die opname het bevind dat swart mense heel waarskynlik nog nooit van die Handves van Regte gehoor het nie (41%, vergeleke met 13% van die wit respondente). Vlakke van kennis van die Konstitusionele Hof was ewe laag. 69% van die respondente het óf nog nooit van die Hof gehoor nie óf nie geweet wat die hoofdoel daarvan is nie. Dit was ook die geval ten opsigte van die staatsinstellings wat Grondwetlike Demokrasie ondersteun: 60% van die respondente het nog nooit van die Suid-Afrikaanse Menseregte-kommissie gehoor nie of het nie geweet wat die hoofdoel daarvan is nie. Dit is 'n kommerwekkende tendens, aangesien die sukses van ons demokrasie minstens gedeeltelik afhanklik is van die sukses van die grondwetlike bepalings en hierdie Hoofstuk 9-instellings. 'n Gebrek aan kennis van hierdie instellings beteken dat die gebruik daarvan oorgelaat word aan slegs die bevoorregte sektore van die samelewing.

[Aangepas uit: Jagwanth, S. "Democracy, Civil Society and the South African Constitution: Some challenges", MOST Discussion Paper 65, UNESCO 2003]

5. Die ideaal wat in die Grondwet uitgedruk word, is dat ons die voordele van die Grondwet almal gelykop moet geniet. Waarom is sommige Suid-Afrikaners meer bemagtig om by die Grondwet te baat as ander? Gee twee redes wat elkeen in een of twee sinne verduidelik word. (2)
6. Doen navorsing oor wat bedoel word met "Hoofstuk 9-instellings". Identifiseer **twee** van hierdie instellings, noem hulle en verduidelik hul doel kortliks. (4)
7. Waarom dink jy bevat ons Grondwet 'n voorsiening vir Hoofstuk 9-instellings wanneer daar geregshowe (met inbegrip van die Konstitusionele Hof) is wat Suid-Afrikaners kan gebruik om te verseker dat hul regte gehandhaaf word? (2)

Suid-Afrikaners neem in die eerste plek deel aan hul demokrasie deur vir plaaslike, provinsiale en nasionale regerings te stem. Die verkiesingstelsel is een van proporsionele verteenwoordiging, wat beteken dat jy vir politieke partye eerder as vir individuele mense stem.

8. Noem **een** positiewe aspek en **een** negatiewe aspek van 'n proporsionele verteenwoordigingstelsel. (2)
9. Waarom dink jy is dit vir jou belangrik om kennis te hê van politieke partye voor jy in enige verkiesing (plaaslik, provinsiaal of nasionaal) stem? (2)

[20 punte]

Aktiwiteit 2.2

Die Grondwet beoog dat die regering oop en aanspreeklik moet wees, en dit maak voorsiening vir deurlopende deelname deur die burgerlike samelewing deur verskillende meganismes. Die Treatment Action Campaign-gevallestudie is 'n goeie voorbeeld van hoe die burgerlike samelewing met die regering in 'n stryd betrokke kan raak en verandering kan meebring:

Die Treatment Action Campaign is op 10 Desember 1998 deur 'n klein groepie aktiviste bekend gestel. Die doel van die groep was om te verseker dat billike toegang tot gesondheidsorg, en in die besonder medisyne vir MIV, 'n mensereg is. Die TAC se leiers het besef dat MIV, hoewel dit 'n virus is, 'n simptoom is van 'n dieper sosiale en politieke krisis waarmee arm mense te doen het. Die TAC se bedoeling was om te populariseer en af te dwing wat losweg beskryf is as "die reg van toegang tot behandeling" deur 'n kombinasie van protes, mobilisering en wetlike optrede.

Die TAC het optogte sowel as 'n landwye veldtog van burgerlike ongehoorsaamheid gebruik om druk op die staat uit te oefen om 'n nasionale behandelingsplan en antiretrovirale program te voorsien. Die druk was primêr gemik op die Minister van Gesondheid, Tshabalala-Msimang, en die Minister van Handel en Nywerheid, Alec Erwin.

"Wat burgerlike ongehoorsaamheid beteken, is dat ons die regering aanvaar, ons aanvaar die wettigheid van die regering en ons wil sy beleid verander. Maar ons is bereid om op te offer om die beleid te verander, en die opoffering wat ons maak is om bereid te wees om tronk toe te gaan," verduidelik Zackie Achmat, leier van die TAC.

[Aangepas uit: <https://en.wikipedia.org/wiki/Treatment_Action_Campaign en <www.tac.org.za/files/10_yearbook> Besoek: 1 Januarie 2017]

Parallel aan die aktivistiese veldtogte het die TAC ook die houe gebruik in 'n poging om die staat te verplig om behandeling te voorsien vir mense wat met MIV geïnfekteer is – die Hoë Hof, die Appèlhof en ten slotte die Konstitusionele Hof. Uiteindelik het die TAC sy saak in al drie houe gewen, die regering het sy beleid oor MIV/VIGS verander en Suid-Afrika het nou een van die omvattendste en mees suksesvolle MIV/VIGS-behandelingsprogramme in die wêreld. Dit is 'n belangrike voorbeeld van hoe die burgerlike samelewing in Suid-Afrika regeringsbeleid kan verander en hoe die Grondwet die burgerlike samelewing se reg beskerm om met die regering gemoeid te raak.

1. Beskryf in jou eie woorde wat met die term "burgerlike ongehoorsaamheid" bedoel word en verduidelik hoe dit gebruik kan word om die bestaande orde/mag uit te daag.
2. Gee een ander voorbeeld (in die laaste 20 jaar) van groep(e) wat strategieë soortgelyk aan die TAC se aktivistiese strategieë gebruik het om verandering in regeringsbeleid in Suid-Afrika teweeg te bring.
3. Die TAC het aktivisme en 'n baie lang regstryd gebruik om 'n verandering in regeringsbeleid te bewerkstellig. Indien hulle so suksesvol was, waarom dink jy kopieer alle belangegroep nie bloot hul strategie nie?

VRAAG 3**MY WÊRELD: Demokrasie, Leierskap en Mag****Trump en Brexit skok die stelsel**

Die jaar 2016 het die mees dramatiese verkiesingsoefeninge van die 21ste eeu beleef – Brexit, die referendum wat Brittanje sien stem het om die Europese Unie te verlaat; en nou Donald Trump wat in die Withuis ingestem is.

Dit was massaverwerpinge van die bestaande politieke orde, waar kundigheid en feite rommel gemaak en geïgnoreer is. Die optimistiese flentertjie hoop is dat die jeug grootliks nie vir een van die twee gestem het nie. Dit was geen jeugrevolusie nie.

Dit is kommerwekkend dat albei veldtogte openbaar het presies hoe bitterlik verdeeld hierdie twee nasies is. Hulle is nie alleen nie. Onverdraagsaamheid, haat en rassisme was die brandstof in albei veldtogte, maar veral in Trump s'n. Rassisme was 'n verkiesingsbater. In Brittanje het dit nooit eens begin om die dieptes te bereik van Trump se saamtrekke nie, alhoewel die bly-veldtog geen wenantwoord gehad het vir die vrees vir vlugteling en immigrante en toenemende anti-Moslemsentiment nie.

Dit sal 'n oop seisoen wees vir liberale waardes en menseregte. Historiese gevegte oor rassisme en seksisme wat baie liberale aanvaar het hulle so te sê gewen het, het dekades teruggeval. Mure wat afgebreek is, word weer opgerig; die ergste mure synde dié in die gedagtes van te veel verregse voetsoldate.

Tog moet progressiewes 'n paar pynlike lesse leer. Te veel mense is agtergelaat, sien globalisering as 'n bedreiging en is bang om hul kernidentiteit te verloor. In beide die VSA en Brittanje en in baie van die res van Europa koester groot dele van die bevolking verandering. Hierdie kiesers sal nie net outomaties terugkeer na die arms van gematigde partye wanneer die verregses misluk nie. Vars visie en leierskap is nodig wat ware en blywende verandering kan lewer.

Ons wil ons land terughê
Stem om te gaan

TRUMP
Maak Amerika weer groot!

[Aangepas uit: <<http://english.alarabiya.net/en/views/news/middle-east/2016/11/10/Trump-and-Brexit-shock-the-system.html>>]

Aktiwiteit 3.1

1. Bespreek met betrekking tot **BEIDE** die Brexit- en Amerikaanse presidensiële stem die belangrikheid van "kundigheid en feite [is] rommel gemaak" (paragraaf 2).
2. Impliseer die uitkoms van beide hierdie stemme dat daar 'n magsverskuiwing tussen leierskap en die mense was? Bespreek.
3. Identifiseer voorbeelde van 'n soortgelyke verskuiwing in Suid-Afrika en in ander lande elders.
4. Bespreek wat die outeur bedoel met die stelling "Dit sal 'n oop seisoen wees vir liberale waardes en menseregte" (paragraaf 4).
5. Verduidelik die verband tussen die eerste twee sinne van die laaste paragraaf.
6. Die laaste sin is een van strewe en hoop. "Vars visie en leierskap is nodig wat ware en blywende verandering kan lewer."
 - (a) Identifiseer **drie** dinge wat jy sal wil sien as deel van 'n vars visie vir jou toekoms as wêreldburger.
 - (b) Identifiseer **twee** maniere waarop die leiers van die toekoms anders moet wees as die leiers van vandag.

Die filtreerborrel is nie net Facebook se skuld nie – dis joune

Na die skokuitslag van Brexit en die Trump-oorwinning word baie aandag gegee aan die rol wat Facebook kon gespeel het om aanlyn politieke ghetto's te skep waarin vals nuus maklik kan versprei. Facebook het nou ernstige politieke invloed danksy sy ontwikkeling van 'n sosiaalnetwerk-hulpmiddel tot 'n primêre bron van nuus en menings. En vir baie benodig die manier waarop hy hierdie invloed bestuur noukeuriger ondersoek. Maar om die blaam net op die maatskappy te plaas is om oor die hoof te sien hoe mense die werf gebruik en hoe hulle self 'n filtreerborrel-effek skep deur hul optrede.

[Aangepas uit <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/sep/29/trump-clinton-media-left-right-democracy>>]

Baie van hierdie debat het gefokus op die ontwerp van Facebook self. Die werf se verpersoonlikingsalgoritme, wat geprogrammeer word om 'n positiewe gebruikerservaring te skep, voer mense met wat hulle wil hê. Dit skep wat die HUB van die Upworthy-werf vir virale inhoud, Eli Pariser, "filtreerborrels" noem, wat veronderstel is om gebruikers af te skerm van sienings waarmee hulle nie saamstem nie. Mense wend hulle toenemend tot Facebook vir hul nuus – 44% van Amerikaanse volwassenes beweer nou hulle kry hul nuus op die werf – en vals nuus word nie redaksioneel uitgesif nie. Dit beteken dat waninligting maklik en vinnig kan versprei, wat die kans wat mense het om ingeligte besluite te neem belemmer.

[Aangepas uit: <<https://brignews.com/2016/12/03/living-in-the-political-bubble-of-social-media>>]

"Post-truth" benoem as woord van die jaar deur Oxford Dictionaries

Oxford Dictionaries se woord van die jaar het ten doel om "die afgelope jaar in taal te weerspieël" en in die era van Donald Trump en Brexit het Oxford Dictionaries "post-truth" as sy internasionale woord van die jaar verklaar.

post-truth

BYVOEGLIKE NAAMWOORD

Hou verband met of dui omstandighede aan waarin objektiewe feite minder invloed het om openbare mening te vorm as 'n beroep op emosie en persoonlike oortuiging:

'in this era of post-truth politics, it's easy to cherry-pick data and come to whatever conclusion you desire'

'some commentators have observed that we are living in a post-truth age'

[Aangepas uit: <<https://en.oxforddictionaries.com/definition/post-truth>>]

Aktiwiteit 3.2

1. Bespreek die stelling: "Facebook het nou ernstige politieke invloed danksy sy ontwikkeling van 'n sosiaalennetwerk-hulpmiddel tot 'n primêre bron van nuus en menings." (eerste paragraaf)
2. Hoe beïnvloed die mense met wie ons op Facebook vriende is en ander sosialemedia-werwe hoe ons menings en oordele vorm?
3. Waarom is dit vir ons belangrik om die "borrel" te verstaan wat ons rondom onself skep?
4. Watter strategieë kan ons gebruik om die effek van ons "borrel" te balanseer?
5. Beskou een van die sosialemedia-werwe (Youtube, Facebook, Twitter, ens.) wat jy gebruik krities. Indien jy bewyse van 'n filtreerborrel kan sien, identifiseer hoe jy dit geskep het en maak voorstelle oor hoe dit gebalanseer kan word.
6. Wat beteken die woord "post-truth" vir jou? Kan jy voorbeelde kry van waarna in die aanhaling verwys word – uit jou gesin, jou sosiale groep?
7. Wat is die belang van die Oxford Dictionaries se keuse van "post-truth" as die woord van die jaar 2016?
8. Word bronne van mag beïnvloed deur die aanvaarding van 'n "post-truth"-samelewing? Bespreek.

GEMEENSKAPLIKE TAAK VIR ASSESSERING TAAK A: DEEL 2: (FINALE ASSESSERINGSTAAK)

Elke jaar deurkruis die *Mail & Guardian* die land op soek na merkwaardige en nuuswaardige jong Suid-Afrikaners om in sy jaarlikse *200 Young South Africans*-publikasie te profileer.

Hierdie lys toon dat hierdie land voorbeelde van voortreflikheid en baanbrekerskreatiwiteit in die kunste, media, besigheid, wetenskap, tegnologie, navorsing en sosiale geregtigheid bied. Jy sal individue in byna elke arena sien wat die leiding neem in die strewe om die lewe van ander te verbeter, en veral diegene van die volgende generasie.

Sedert 1998 publiseer *Time Magazine* eweneens 'n *100 Most Influential People of the Year*-uitgawe. Jaar in en jaar uit blyk dit hul uitgawe met die hoogste verkope te wees. Individue wat in 2016 benoem is, het gewissel van Vladimir Putin tot Ariana Grande. Die kategorieë is Reuse, Ikone, Leiers, Kunstenaars en Baanbrekers.

'n Belangrike verskil tussen die twee is dat *Time* van invloedryke mense – positief of negatief – kennis neem, terwyl *Mail & Guardian* slegs kennis neem van positiewe leierskap.

Lyste van hierdie aard is natuurlik net so goed soos die navorsing en ondersteuning daaragter. In hierdie afdeling sal jy jou persoonlike lys saamstel van mense wat jy meen daartoe bydra om 'n beter wêreld te bou.

Instruksies:

1. Gebruik die verskillende afdelings van hierdie boekie, "My Lewe", "My Land" en "My Wêreld", en identifiseer **drie** individue wat jy as leiers beskou. Jy moet een persoon in elke afdeling identifiseer.
2. Doen navorsing oor elkeen van hierdie mense om 'n begrip van hul mag as leiers en die breër impak wat hulle het, te ontwikkel. Jou navorsing moet aan elkeen van die volgende aandag gee:
 - (a) Identifiseer hierdie mense. Gee 'n beskrywing van wie hulle is en wat dit is wat hulle doen.
 - (b) Beskryf hul impak nou en hul potensiële impak in die toekoms.
 - (c) Verduidelik wat jy meen die bron van hul mag en leierskap is.
 - (d) Besin oor waarom jy hierdie mense inspirerend vind.

FORMAAT VAN VOORLEGGING

Jou antwoord moet die volgende vorm aanneem:

- Skep 'n visuele dagboek. ('n Visuele dagboek, wat teks en beelde kombineer, is 'n versameling idees en denkprosesse rondom 'n bepaalde konsep of onderwerp.)
- Jou teks en beelde moet met mekaar geïntegreer wees en moet jou antwoord op Vraag 1 en Vraag 2 vir elke individu wat jy gekies het, duidelik oordra.
- Jou visuele dagboek kan die vorm van 'n skriftelike kopie, artistieke antwoord of dokumentêre film aanneem of dit kan in elektroniese formaat gedoen word. Werk met jou eie sterk punte.
- 'n Minimum van nege visuele beelde (drie per persoon), wat dien om die teks te komplementeer en jou begrip van mag en leierskap oordra, moet ingesluit word. (Jy mag meer as nege visuele beelde gebruik.)
- Jou teks moet uit 600–900 woorde bestaan (200–300 woorde per persoon). Jy moet 'n woordtelling insluit vir elke persoon wat jy geïdentifiseer het.
- Jou bronnelys moet in jou visuele dagboek ingesluit word. Wanneer jy hierdie lys opstel, moet jy 'n akademies erkende verwysingsformaat gebruik.

[30 punte]

Totaal: 50 punte

LEWENSORIËNTERING GTA DEEL A: VISUELE DAGBOEK RUBRIEK

Identifikasie van drie individue wat die leerder as leiers beskou	6 punte	4–5 punte	2–3 punte	0–1 punte
Die leerder identifiseer 'n persoon wat hy/sy as 'n leier beskou vir elkeen van die drie afdelings. Die leerder het 'n beskrywing gegee van wie elke persoon is en sy/haar agtergrond.	Die leerder identifiseer 'n persoon wat hy/sy as 'n leier beskou vir elkeen van die drie afdelings. Hy/sy het 'n duidelike en bondige beskrywing van wie elke persoon is en sy/haar agtergrond gegee. Die leerder se keuse is omvattend en toon deeglike navorsing.	Die leerder identifiseer 'n persoon wat hy/sy as 'n leier beskou vir elkeen van die drie afdelings. Die leerder het 'n grootliks gedetailleerde beskrywing van wie elke persoon is en sy/haar agtergrond gegee. Hoewel daar bewys van navorsing is, is groter detail in een of meer van die voorbeelde nodig.	Die leerder identifiseer 'n persoon wat hy/sy as 'n leier beskou vir elkeen van die drie afdelings. Detail ontbreek egter in die beskrywings van die gekose persone en hul agtergrond en is plek-plek vaag in een of meer van die voorbeelde. Daar is min of geen bewys van navorsing nie.	Die leerder probeer 'n persoon wat hy/sy as 'n leier beskou vir elkeen van die drie afdelings identifiseer. Die beskrywing van wie elke persoon is en sy/haar agtergrond is egter oppervlakkig of ontoereikend. OF Die leerder het nie bewys gelewer van 'n poging om 'n persoon wat hy/sy as 'n leier beskou vir elkeen van die drie afdelings te identifiseer nie. OF Minder as drie mense geïdentifiseer.
Beskrywing van impak van elke individu tans en potensiaal in die toekoms	6 punte	4–5 punte	2–3 punte	0–1 punte
Die leerder het die impak van elkeen van die geïdentifiseerde mense op hul invloedseer beskryf, sowel as hul potensiële impak vir die toekoms.	Die leerder het die impak wat elkeen van die geïdentifiseerde mense op hul invloedseer het sowel as hul potensiële impak vir die toekoms duidelik beskryf. Die beskrywing deur die leerder is gedetailleerd, insigryk en lewer bewys van 'n duidelike begrip van leierskapsimpak.	Die leerder het die impak wat elkeen van die geïdentifiseerde mense op hul invloedseer het sowel as hul potensiële impak vir die toekoms beskryf. Die beskrywing deur die leerder is plek-plek gedetailleerd maar benodig verdere ontwikkeling in een of meer gevalle.	Die leerder se beskrywing van die impak wat elkeen van die geïdentifiseerde mense op hul invloedseer het sowel as hul potensiële impak vir die toekoms is vaag. Die beskrywing toon 'n gebrek aan insig en benodig groter detail.	Die leerder se beskrywing van die impak wat elkeen van die geïdentifiseerde mense op hul invloedseer het sowel as hul potensiële impak vir die toekoms is simplisties en ontoereikend. OF Die leerder het nie die impak wat elkeen van die drie mense op hul invloedseer het sowel as hul potensiële impak vir die toekoms beskryf nie. OF Die leerder het slegs die impak wat elkeen van die geïdentifiseerde mense op hul huidige invloedseer het of hul potensiële impak vir die toekoms beskryf, maar nie albei nie.

Onderzoek na die individu se bron van mag en leierskap	4 punte	3 punte	2 punte	0–1 punte
Leerder toon 'n bewustheid van die verskillende vorme van mag en effektiwiteit van leierskapstyle.	Leerder identifiseer elke persoon se bronne van mag akkuraat. Leerder toon diepte en sensitiwiteit in sy/haar begrip van bronne van mag. Leerder toon 'n begrip van die effektiwiteit van elke persoon as leier.	Leerder identifiseer elke persoon se bronne van mag akkuraat. Begrip van bronne van mag en effektiwiteit van elke persoon as leier verg meer detail en verdere ontwikkeling.	Leerder probeer die bronne van mag identifiseer en verduidelik die effektiwiteit van elke persoon as leier. Leerder se verduideliking is vaag en diepte ontbreek.	Leerder probeer bronne van mag identifiseer en verduidelik effektiwiteit as leier. Posing is simplisties en oppervlakkig. OF Leerder identifiseer óf bronne van mag óf effektiwiteit as leier, maar nie albei nie. OF Leerder het nie bronne van mag geïdentifiseer en effektiwiteit as leier vir elkeen van die drie mense verduidelik nie.
Besinning	4 punte	3 punte	2 punte	0–1 punte
Leerders besin oor waarom hulle elke individu inspirerend vind.	Leerder verskaf insigryke besinning oor waarom hy/sy elke individu inspirerend vind. Die leerder se bespreking is logies, gedetailleerd en gesofistikeerd.	Leerder verskaf insigryke besinning oor waarom hy/sy elke individu inspirerend vind, alhoewel beter ontleding nodig is.	Leerder het probeer om insig te verskaf in waarom hy/sy elke individu inspirerend vind. Meer detail en ontleding is egter nodig om die besinning te ondersteun.	Leerder verskaf min of geen insig in waarom hy/sy elke individu inspirerend vind nie. Logika en detail ontbreek in die besinning. OF Leerder verskaf nie 'n besinning oor al drie die geïdentifiseerde individue nie.
Die visuele beelde en teks komplementeer mekaar en versterk die leerder se perspektief	3 punte	2 punte	1 punt	0 punte
Die leerder integreer die visuele beelde en teks binne elke uitkoms en oor uitkomste heen om die oordrag van sy/haar perspektief te versterk.	Die visuele beelde en teks is komplementêr. Daar is 'n sterk verband tussen visuele beelde en teks, beide binne elkeen van die vier uitkomste en oor die taak as geheel.	Die visuele beelde en teks is komplementêr. Die leerder se antwoord is diepsinnig, maar insig en detail ontbreek op plekke.	Die verband tussen die visuele beelde en teks is oppervlakkig of herhalend. Die leerder se antwoord is beperk en daar is aansienlike ruimte vir die ontwikkeling van insig.	Daar is geen beelde nie of daar is geen verband tussen die visuele beelde en teks nie en die keuse van beelde voeg niks by tot die taak as geheel nie.
Lengte van teks	3 punte	2 punte	1 punt	0 punte
Lengte van teks en woordtelling	Teks is tussen 600 en 900 woorde En 'n akkurate woordtelling is ingesluit.	Teks is minder as 600 woorde of meer as 900 woorde En 'n akkurate woordtelling is ingesluit.	Daar is teks maar geen akkurate woordtelling is ingesluit nie.	Daar is geen teks nie.

Visuele beelde	2 punte	1 punt	0 punte
Insluiting van visuele beelde	Nege of meer visuele beelde is ingesluit.	Minder as nege visuele beelde is ingesluit.	Geen visuele beelde is ingesluit nie.
Verwysings	2 punte	1 punt	0 punte
Bronne en bronnelys	'n Bronnelys in die korrekte formaat is ingesluit.	'n Bronnelys is ingesluit maar daar is foute in die formaat.	'n Bronnelys is nie ingesluit nie.

BYLAAG 1

Transkripsie 1 – "Waarom ek moet uitkom"

Deur Geena Rocero

Die wêreld maak jou iets wat jy nie is nie, maar jy weet in jouself wat jy is, en daardie vraag brand in jou hart: Hoe sal jy dit word? Ek mag hierin ietwat uniek wees, maar ek is nie alleen nie, glad nie alleen nie. Toe ek dus 'n modemodel word, het ek gevoel dat ek uiteindelik die droom bereik het wat ek nog altyd wou gehad het sedert ek 'n jong kind was. My uiterlike self het uiteindelik by my innerlike waarheid gepas, my innerlike self. Om ingewikkelde redes waarby ek later sal kom, wanneer ek na hierdie beeld kyk, op daardie tydstip het ek gevoel, Geena, jy het dit reggekry, jy het dit gemaak, jy het hier uitgekom. Maar hierdie afgelope Oktober het ek besef dat ek nou maar eers begin. Almal van ons word deur ons gesin, deur ons godsdiens, deur ons gemeenskap, ons oomblik in die geskiedenis, selfs ons eie liggaam in boksies geplaas. Sommige mense het die moed om weg te breek, nie die beperkings te aanvaar wat deur die kleur van hul vel opgelê word, of deur die oortuigings van diegene wat hulle omring nie. Hierdie mense is altyd die bedreiging vir die status quo, vir wat as aanvaarbaar beskou word.

1:38 In my geval, vir die laaste nege jaar het sommige van my bure, sommige van my vriende, kollegas, selfs my agent, nie van my geskiedenis geweet nie. Ek dink in raaiselverhale word dit die openbaring genoem. Hier is myne.

1:59 Ek is by geboorte as 'n seun uitgeken op grond van die voorkoms van my geslagsorgane. Ek onthou toe ek vyf was in die Filippyne en in ons huis rondgeeloop het, wou ek altyd hierdie T-hemp op my kop dra. En my ma het my gevra, "Hoekom dra jy altyd daardie T-hemp op jou kop?" Ek het gesê, "Mamma, dit is my hare. Ek is 'n dogtertjie." Ek het toe geweet hoe om myself te identifiseer.

2:26 Geslag is nog altyd beskou as 'n feit, onveranderlik, maar ons weet nou dit is eintlik meer vloeibaar, kompleks en misterieus. As gevolg van my sukses het ek nooit die moed gehad om my verhaal te vertel nie, nie omdat ek gedink het dat wat ek is verkeerd is nie, maar as gevolg van hoe die wêreld dié van ons behandel wat wil wegbreek. Elke dag is ek so dankbaar dat ek 'n vrou is. Ek het 'n ma en pa en familie wat my aanvaar vir wie ek is. Baie is nie so gelukkig nie.

3:11 Daar is 'n lang tradisie in die Asiatiese kultuur wat die vloeibare misterie van geslagtelikheid vier. Daar is 'n Boeddhistiese godin van meelewing. Daar is 'n Hindoe godin, *hijra* godin. Toe ek dus agt jaar oud was, was ek by 'n fiësta in die Filippyne wat hierdie geheimenisse gevier het. Ek was voor die verhoog, en ek onthou hierdie pragtige vrou kom uit, reg voor my, en ek onthou op daardie oomblik het iets my getref: Dit is die soort vrou wat ek graag wil wees. Toe ek dus 15 jaar oud was, nog steeds soos 'n seun aangetrek, het ek hierdie vrou wat T.L. genoem is, ontmoet. Sy is 'n bestuurder van 'n transgender-skoonheidswedstryd. Daardie aand het sy my gevra, "Hoekom neem jy nie aan die skoonheidswedstryd deel nie?" Sy het my oortuig dat as ek deelneem, sy vir die registrasiefooi en die uitrustings sal sorg, en daardie aand het ek die eerste plek in swemdrag en die eerste plek in 'n androk gewen en ek was algeheel derde onder 40-plus kandidaat. Daardie oomblik het my lewe verander. Skielik is ek bekend gestel aan die wêreld van skoonheidswedstryde. Nie baie mense kan sê dat hulle eerste werk skoonheidskonigin vir transgender vroue was nie, maar ek sal dit sê.

4:31 Van 15 tot 17 jaar het ek dus deelgeneem aan van die mees vooraanstaande wedstryd tot die wedstryd agterin 'n vragmotor, letterlik, of soms sou dit op 'n sypaadjie langs 'n rysveld wees en wanneer dit reën – en dit reën baie in die Filippyne – sou die organiseerders dit na iemand se huis verskuif. Ek het ook die goedheid van vreemdelinge ervaar, veral wanneer ons in afgeleë provinsies in die Filippyne gereis het. Maar die belangrikste, ek het van my beste vriende in hierdie gemeenskap ontmoet.

5:05 In 2001 het my ma, wat na San Francisco verhuis het, my geskakel en my vertel dat my groenkaart uitgereik is, dat ek toe na die Verenigde State kon verhuis. Ek het weerstand gebied. Ek het my ma meegedeel, "Mamma, ek geniet myself. Ek is hier by my vriende, ek hou daarvan om rond te reis, om 'n skoonheidskoningin te wees." Maar toe skakel sy my weer twee weke later en sê, "Het jy geweet dat as jy na die Verenigde State verhuis jy jou naam en jou geslagsaanduiding kan verander?" Dit was al wat ek moes hoor. My ma het my ook vertel om twee E's in die spelling van my naam te plaas. Sy het ook saam met my gekom toe ek my operasie in Thailand op 19-jarige ouderdom ondergaan het. Dis interessant, in sommige van die mees plattelandse stede in Thailand voer hulle van die toonaangewendste, veiligste en gesofistikeerdste operasies uit. Op daardie tydstip in die Verenigde State moes jy geopereer word voordat jy jou naam en geslagsaanduiding kon verander. In 2001 het ek dus na San Francisco verhuis, en ek onthou dat ek na my Kaliforniese bestuurslisensie gekyk het met die naam Geena en die geslagsaanduiding V. Dit was 'n kragtige oomblik. Vir sommige mense is hul ID hulle lisensie om te bestuur of selfs om 'n alkoholiese drankie te kry, maar vir my was dit my lisensie om te lewe, om waardig te voel. Meteens is al my vrese geminimaliseer. Ek het gevoel ek kon my drome verwesenlik en na New York verhuis en 'n model wees.

6:40 Baie is nie so gelukkig nie. Ek dink aan hierdie vrou met die naam Islan Nettles. Sy is van New York, sy is 'n jong vrou wat moedig haar waarheid geleef het, maar haat het haar lewe beëindig. Vir die meeste van my gemeenskap is dit die werklikheid waarin ons leef. Ons selfmoordsyfer is nege keer hoër as dié van die algemene bevolking. Elke jaar op 20 November hou ons 'n wêreldwye waak vir Transgenderdag van Herinnering. Ek is op hierdie stadium hier, want daar is 'n lang geskiedenis van mense wat vir ongeregtheid geveg en daarvoor opgestaan het. Dit is Marsha P. Johnson en Sylvia Rivera. Vandag, op hierdie presiese oomblik, kom my ware ek uit die kas. Ek kan nie meer my waarheid vir myself en op my eie leef nie. Ek wil my bes doen om ander te help om hulle waarheid sonder skaamte en vrees te lewe. Ek is hier, blootgestel, sodat dit eendag nie meer nodig sal wees vir 'n waak op 20 November nie.

7:54 My diepste waarheid het my toegelaat om te aanvaar wie ek is. Sal jy?

8:02 Baie dankie.

8:04 (Applous) Dankie. Dankie. Dankie. (Applous)

8:13 Kathryn Schulz: Geena, een vinnige vraag aan jou. Ek wonder wat jy sal sê, veral aan ouers, maar op 'n meer algemene manier aan vriende, aan familie, aan enigiemand wat besef hulle het te doen met 'n kind of 'n persoon wat sukkel en ongemaklik is met 'n geslag wat aan hulle toegesê is, wat jy dalk sal sê aan die gesinslede van daardie persoon om hulle te help om goeie en sorgsame en goeiehartige gesinslede vir hulle te wees?

8:37 Geena Rocero: Sekerlik. Wel, eerstens, regtig, ek is so geseënd. Die ondersteuningstelsel, met my ma veral, en my gesin, dit op sigself is so kragtig. Ek onthou elke keer wanneer ek 'n jong transvrou bystaan, wanneer ek as mentor vir hulle optree, en soms

wanneer hulle my skakel en my vertel dat hulle ouers dit nie kan aanvaar nie, dat ek die telefoon sal optel, my ma sal bel en sê, "Mamma, kan jy hierdie vrou skakel?" En soms werk dit, en soms werk dit nie, dus – maar dis net, geslagsidentiteit lê in die kern van ons bestaan, nè? Ek bedoel, ons almal ontvang 'n geslag by geboorte, wat ek dus probeer doen is om hierdie gesprek te hê dat 'n geslagsaanduiding soms nie pas nie, en dat daar 'n ruimte moet wees wat mense toelaat om hulself te identifiseer, en dit is 'n gesprek wat ons met ouers moet hê, met kollegas. Die transgenderbeweging, dit is reg aan die begin, om dit te vergelyk met hoe die gaybeweging begin het. Daar is nog steeds baie werk wat gedoen moet word. Daar moet begrip wees. Daar moet ruimte wees vir nuuskierigheid en vrae vra, en ek hoop almal van julle sal my bondgenote wees.

9:47 KS: Dankie. Dis was so lieflik. GR: Dankie

9:49 (Applous)

[Aangepas uit: <https://www.ted.com/talks/geena_rocero_why_i_must_come_out>]

BYLAAG 2

Transkripsie 2 – "'n Kragtige gedig oor hoe dit voel om transgender te wees"

By Lee Mokobe

0:00 Die eerste maal wat ek 'n gebed gesê het, was in 'n gebrandskilderde katedraal.

0:17 Ek het lank nadat die gemeente op sy voete gekom het, gekniel,

0:20 beide hande in die heilige water gedoop,

0:22 die drie-eenheid oor my bors getrek,

0:24 my klein liggaampie soos 'n vraagteken gedrapeer

0:27 al oor die houtbankie.

0:29 Ek het Jesus gevra om my heel te maak,

0:32 en toe Hy nie antwoord nie

0:34 het ek vriende gemaak met stilte in die hoop dat my sonde sou brand

0:37 en salf my mond sou oplos soos suiker op tong,

0:40 maar skaamte het soos 'n nasmaak agtergebly.

0:42 En in 'n poging om my weer aan saligheid bekend te stel,

0:45 het my ma my vertel van die wonderwerk wat ek is,

0:48 gesê ek kon grootword om enigiets te wees wat ek wou.

0:51 Ek het besluit om 'n seun te wees.

0:55 Dit was oulik.

0:56 Ek het Snapback, tandlose grinnik gehad,

0:58 het nerfaf knieë gebruik as straatkrediet,

0:59 wegkruipertjie gespeel met wat oorgebly het van my doel.
1:02 Ek was dit.
1:03 Die wenner van 'n speletjie wat die ander kinders nie kon speel nie,
1:05 ek was die misterie van 'n anatomie,
1:07 'n vraag gevra maar nie beantwoord nie,
1:09 spantoulopend tussen ongemaklike seun en apologetiese meisie,
1:13 en toe ek 12 word, is die seunfase nie meer as oulik beskou nie.
1:18 Dit is begroet met nostalgiese tantes wat dit gemis het om my knieë in die skadu van rompe te sien,
1:24 wat my daaraan herinner het dat my soort houding nooit 'n man huis toe sou bring nie,
1:28 dat ek bestaan vir heteroseksuele huwelik en swangerskap.
1:32 En ek het hulle beledigings gesluk saam met hulle verwyte.
1:35 Natuurlik het ek nie uit die kas geklim nie.
1:38 Die kinders by my skool het dit sonder my toestemming oopgemaak.
1:41 My 'n naam genoem wat ek nie herken het nie,
1:43 gesê "lesbiër",
1:45 maar ek as meer seun as meisie, meer Ken as Barbie.
1:47 Dit het niks te doen gehad met haat vir my liggaam nie,
1:49 ek is net lief genoeg daarvoor om dit te laat gaan,
1:52 ek behandel dit soos 'n huis,
1:53 en wanneer jou huis uitmekaarval,
1:55 ontruim jy nie,
1:56 jy maak dit gemaklik genoeg om al jou binnekante te huisves,
2:00 jy maak dit mooi genoeg om gaste oor te nooi,
2:02 jy maak die vloerplanke sterk genoeg om op te staan.
2:06 My ma is bang ek het myself na dinge vernoem wat vervaag.
2:11 Terwyl sy die eggo's tel wat Mya Hall, Leelah Alcorn, Blake Brockington agtergelaat het.
2:17 Sy is bang dat ek sal sterf sonder 'n fluistering,
2:19 dat ek in "wat 'n jammerte"-gesprekke by die bushalte sal verander.
2:22 Sy reken dat ek myself in 'n praalgraf verander het,
2:25 dat ek 'n wandelende doodskis is,
2:27 nuushoof trekke het my identiteit in 'n spektakel verander,
2:30 Bruce Jenner is op almal se lippe terwyl die wreedheid van lewe in hierdie liggaam

2:33 'n asterisk aan die onderkant van gelykheidsbladsye word.
2:37 Niemand dink ooit aan ons as menslik nie
2:40 want ons is meer spook as vlees,
2:42 want mense is bang dat my genderuitdrukking 'n truuk is,
2:45 dat dit bestaan om pervers te wees,
2:47 dat dit hulle verstriek sonder hulle toestemming,
2:49 dat my liggaam 'n fees vir hulle oë en hande is
2:52 en as hulle klaar my vreemdheid verslind het,
2:54 sal hulle weer al die dele opbring waarvan hulle nie gehou het nie.
2:57 Hulle sal my terugsit in die kas, my saam met al die ander geraamtes ophang.
3:01 Ek sal die grootste trekpleister wees.
3:04 Kan jy sien hoe maklik dit is om mense in doodskiste in te praat,
3:07 om hulle name op grafstene verkeerd te spel.
3:09 En mense wonder nog steeds hoekom daar seuns is wat verrot,
3:12 hulle raak weg in hoërskoolgange
3:14 hulle is bang hulle word nog 'n hutsmerker binne 'n sekonde
3:17 bang vir klaskamerbesprekings wat soos die oordeelsdag word
3:21 en nou omhels aankomende verkeer meer transgenderkinders as ouers.
3:28 Ek wonder hoe lank dit sal wees
3:29 voor die transselfmoordnotas oorbodig begin voel,
3:33 voor ons besef dat ons liggame lesse oor sonde word
3:37 lank voordat ons leer hoe om hulle lief te hê.
3:39 Soos God nie al hierdie asem en genade gespaar het nie,
3:43 soos my bloed nie die wyn is wat oor Jesus se voete gespoel het nie.
3:46 My gebede steek nou vas in my keel.
3:51 Dalk is ek uiteindelik genees,
3:54 dalk gee ek net nie om nie,
3:56 dalk het God uiteindelik na my gebede geluister.
4:01 Dankie. (Applous)

[Aangepas uit: <https://www.ted.com/talks/lee_mokobe_a_powerful_poem_about_what_it_feels_like_to_be_transgender>]